

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет аудіовізуального мистецтва

Кафедра фотомистецтва та операторської майстерності

ІСТОРИЯ ПЛАСТИЧНИХ МИСТЕЦТВ

Програма та навчально-методичні матеріали
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності
021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»

Освітньо-професійні програми:

«КІНОТЕЛЕОПЕРАТОРСТВО»

«ФОТОМИСТЕЦТВО ТА ВІДЕОГРАФІЯ»

Харків

2023

УДК 73.03

I-90

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 2 від 16 вересня 2022 р.)

Рецензенти:

Тарасов В. В., кандидат історичних наук, доцент кафедри фотомистецтва та операторської майстерності Харківської державної академії культури

Мельникова У. П., кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри графіки Харківської державної академії дизайну і мистецтв

Укладачі:

Н. В. Мархайчук, кандидат мистецтвознавства, доцент

Ю. О. Соловйова, кандидат педагогічних наук, доцент

I-90 Історія пластичних мистецтв : прогр. та навч.-метод. матеріали до курсу для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти зі спеціальності 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво», ОПП «Кінотелеоператорство» та «Фотомистецтво та відеографія» / Харків. держ. акад. культури ; [уклад.: Н. В. Мархайчук, Ю. О. Соловйова]. — Харків : ХДАК, 2023. — 28 с.

Зміст курсу розкриває основні теоретичні аспекти історії пластичних мистецтв; періодизацію культурно-історичних епох, видатних культурних діячів та митців. Для бакалаврів спеціальності 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво».

УДК 73.03(073.034)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
РОЗДІЛ 1. МИСТЕЦТВО ДАВНЬОГО СВІТУ ТА СЕРЕДНІХ ВІКІВ	8
Тема 1. Первісне мистецтво та мистецтво Давніх цивілізацій.	8
Тема 2. Античне мистецтво.	10
Тема 3. Мистецтво Середніх віків у Західній Європі.	12
Тема 4. Мистецтво Візантії та країн «візантійського кола».	13
РОЗДІЛ 2. МИСТЕЦТВО XVI – XVIII СТОЛІТЬ	15
Тема 6. Мистецтво XVI століття. Ренесанс.	15
Тема 7. Мистецтво XVII–XVIII ст.	16
РОЗДІЛ 3. МИСТЕЦТВО XIX – XX СТОЛІТЬ	18
Тема 8. Мистецтво XIX ст.	19
Тема 9. Мистецтво XX ст.	20
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ	21
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	26

ВСТУП

Підготовка майбутніх фахівців із мистецтвознавчих дисциплін у сучасному культурному просторі з властивим йому духом плюралізму, за умови існування різноманітних форм, стилів та жанрів вимагає нового ставлення, нових підходів до викладання, що повинно сприяти росту творчого потенціалу студентів, підвищенню їх професійного рівня.

Культура та мистецтво як її вагомá частина, що формувалися протягом століть, акумулюючи духовний світ, ментальність, позначені потужним морально-естетичним потенціалом. Це дозволяє в процесі вивчення курсу поєднувати пізнавальну мету з завданнями морально-естетичного розвитку студентів.

Методичні рекомендації «Історія пластичних мистецтв» базуються на концепції професійного, всебічного, морального та естетичного виховання студентів, внаслідок чого викладання мистецтвознавчих дисциплін повинне передавати емоційно-ціннісний та моральний досвід поколінь, сприяти формуванню образного мислення.

Розділи методичних рекомендацій побудовані таким чином, щоб сприяти розкриттю сутності мистецтва, специфіки його розвитку, багато уваги приділено вивченню життя та діяльності видатних митців, ознайомленню з багатством виражальних засобів різних жанрів мистецтва зі специфічними засобами вираження мистецької мови, композицією творів, термінологією тощо. В центрі уваги курсу знаходиться художній твір, який репрезентує характерні ознаки історико-художнього часу, найтипівіші риси індивідуального стилю кожного митця.

В основу структури кожного заняття покладено історичний принцип. Вивчаючи окремі історичні етапи розвитку образотворчого мистецтва, аналізуючи причини виникнення та зміни напрямів і стилів, студентимàють можливість узагальнювати та систематизувати різноманітну інформацію, розуміти логіку розвитку культури в цілому, відчутити значущість та місцenaціонального мистецтва на тлі світових художніх явищ.

Заняття курсу побудовані на поєднанні історично-жанрового принципу з елементами стильового та портретно-біографічного. Ознайомлення з матеріалом здійснюється на основі аналізу творів мистецтва. Важливо в кожному з творів разом зі студентами знаходити щось особливе, новаторське, тобто в руслі індуктивного методу пізнання рухатися від конкретного до загального, від безпосереднього переживання художніх образів до проникнення в світ митця та його історичний час, до

розуміння загальних закономірностей розвитку як українського мистецтва, так і світового.

Невід'ємною частиною курсу є вивчення життєвого та творчого шляху того чи іншого митця, найвидатніших творів з його творчої спадщини. В контексті вивчення творчості кожного художника в цілому основна увага приділяється етапним творам, які найбільш характерні для творчого шляху митця, і стали важливими віхами в розвитку мистецтва.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

З огляду на лаконічність курсу, програма дисципліни складається з двох тематичних розділів:

1. Мистецтво Давнього світу та Середніх віків.
2. Мистецтво XVI – XVIII ст.
3. Мистецтво XIX - XIX ст.

Принципи відбору змісту та структурування матеріалу

Відбір змісту та структурування матеріалу курсу базуються на таких принципах:

- *систематичності й системності* в навчанні, що пов'язане з планомірною організацією проектування, а також встановленням тісного зв'язку між вивченими питаннями у відповідній послідовності;
- *науковості*, що передбачає покладення в основу роботи найсуттєвішого змісту науки, врахування закономірностей дидактики, логіки навчального предмета;
- *наочності*, основу якого становить необхідність звертатися до конкретних предметів, явищ, процесів, моделей або їх образних відтворень;
- *індивідуального підходу*, що перш за все враховує індивідуальні особливості студентів, а також забезпечує на цій основі підвищення якості навчання;
- *зв'язку навчання з життям*, що ґрунтується на необхідності використання теоретичних знань у практичних ситуаціях.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. «Історія пластичних мистецтв» – освітня компонента, що забезпечує загальну світоглядну, інтелектуальну та теоретичну підготовку студентів, які навчаються за спеціальністю «Аудіовізуальне мистецтво і виробництво» на першому рівні вищої освіти («бакалавр»). Дисциплін посідає домінуюче місце у підготовці майбутніх фахівців за ОПП «Оператор телебачення» та «Фотомистецтво та відеографія», оскільки спрямована на набуття необхідних

знань з історії пластичних мистецтв, умінь та навичок роботи з візуальним текстом.

За навчальним планом дисципліна читається у 2 та 3 семестрах. Загальна кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 180 год., із них 40 – лекції, 20 – семінарські заняття, 120 год. – самостійна робота студентів.

Статус дисципліни: обов'язкова дисципліна циклу професійної і практичної підготовки.

Мета курсу полягає у засвоєнні історії пластичних мистецтв, розумінні їх місця в структурі художньої культури та житті людини; осмисленні причин трансформацій у художній культурі та пластичних мистецтв у її межах; знайомство з найважливішими етапами розвитку зарубіжного мистецтва.

Завдання навчальної дисципліни: сформувати уявлення про об'єкт та предмет образотворчого мистецтва; осмислити специфіку і особливості його видів та жанрів; висвітлити основні етапи розвитку образотворчого мистецтва, розглянути еволюцію його основних стилів і напрямків; побачити світ мистецтва не лише як світ шедеврів, але й як особливу сферу культурної практики, що має свій внутрішній лад та закони.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати: об'єкт, предмет, структуру дисципліни, зміст її основних термінів; етапи становлення і формування видів образотворчого мистецтва, їхні традиційні матеріали, техніки і технології, засоби виразності; основні концепції походження та розвитку мистецтва; еволюцію основних жанрів образотворчого мистецтва; системи постулатів, що моделювали розвиток мистецьких стилів, шкіл і напрямків; творчість видатних майстрів; ілюстративний матеріал курсу; знати, що взаємозв'язок між культурними, соціальними та економічними процесами в різний історичний час визначає особливості взаємовідносин митця і дійсності, митця і суспільства, митця і замовника, митця і споживача (реципієнта, глядача), генеруючи специфіку мистецького процесу;

уміти: орієнтуватися у фактографічному матеріалі, використовувати знання у професійній діяльності; використовувати необхідну термінологію та методологічні підходи при розкритті поставлених питань та аналізі мистецьких явищ; логічно, грамотно викладати отримані знання (в усній та письмовій формах), а також аргументовано доповідати результати власних спостережень; оцінювати сучасну мистецьку ситуацію.

мати навички: визначення стилю та напрямку конкретного мистецького явища; визначення внеску провідних митців у розвиток культури; володіння необхідним понятійно-термінологічним апаратом.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: експрес-контроль під час лекційних занять; відповіді на семінарських заняттях; доповіді та презентації, аналіз творів мистецтва, контрольна семестрова робота.

Підсумкова форма контролю: іспит в обох семестрах.

Форми навчальної роботи: лекції, семінарські заняття, консультації, самостійна робота. Лекційні заняття мають інтерактивний пізнавально-прикладний характер. Семінари проводяться в академічних групах, у формі ситуаційних завдань. Графік консультацій складається викладачем до початку курсу, затверджується на кафедрі та доводиться до відома студентів через сила бус, відкрити ресурси та під час першого заняття.

Методи навчання. Основними методами навчання мають виступати методи, які забезпечують інноваційну модель проблемного навчання. Зокрема, такі, як проблемний метод (метод проблемного викладання); частково-пошуковий метод (евристичний); інтерактивний метод; методи коучинга. Не менш важливими є й традиційні методи викладання: пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний); репродуктивний, дослідницький. Також під час викладання предмету викладач має, по можливості, використовувати індивідуальний (особистісний) підхід до студентів, який є основою особистісно зорієнтованого навчання.

Форми контролю наведені у таблиці:

№	Вид контролю	Методи контролю
1	Поточний	<p><u>під час лекційних занять:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • експрес-контроль (тести, перевірка знання ілюстративного матеріалу); • експрес-опитування (усно, для визначення рівня осмисленості теми)
2	Періодичний (проміжний)	<p><u>під час семінарських занять:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • перевірка рівня заглибленості та розуміння сутності питань семінарського заняття (фактаж, ілюстративний ряд) • перевірка навичок самопрезентації (доповідь та презентація до неї); • участь у дискусіях за питаннями семінарських занять; <p><u>під час консультацій:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • оцінювання виконання письмових завдань (глибина роботи з текстом, вміння осмислювати та формулювати результати проведеної роботи)
3	Самостійна робота	перевірка сформованості навичок самостійної роботи з текстами / візуальними текстами, спроможності їх осмислення та інтерпретації (конспекти, анотації рекомендованої ї літератури, аналіз та інтерпретація візуальних текстів)

4	Підсумковий контроль	<u>на іспиті:</u> <ul style="list-style-type: none"> • відповіді на питання екзаменаційного білету; • захист самостійної виконаної контрольної роботи за питаннями, визначеними цією програмою.
---	----------------------	---

РОЗДІЛ 1. МИСТЕЦТВО ДАВНЬОГО СВІТУ ТА СЕРЕДНІХ ВІКІВ

Тема 1. Первісне мистецтво та мистецтво Давніх цивілізацій.

Проблема виникнення мистецтва. Синкретизм первісного мистецтва, його функції та види. Первісне суспільство. Перші твори мистецтва. Загальноприйнята періодизація первісної культури. Знайомство з палеолітичною культурою. Використання людьми прадавніх часів примітивних знарядь праці. Поява та формування раціональних знань, мистецтва. Неолітична революція. Виникнення кераміки. Характерні риси культури епохи неоліту. Формування образотворчого мистецтва як явища культури. Матеріальна та духовна культурадобиметалів. Перший та другий великі суспільні поділи праці. Поява нових форм мистецтва. Мегалітична архітектура. Прадавнє мистецтво на території сучасної України: основні пам'ятки.

Основні риси мистецтва цивілізацій Стародавнього Сходу. Особливості картини світу Давнього Єгипту та її вплив на формування специфіки мистецтва. Характерні особливості релігійних вірувань. Зв'язок культури з заупокійним культом. Декоративно-ужиткове мистецтво стародавнього Єгипту. Місце митця в суспільній ієрархії. Загальна характеристика розвитку архітектурних форм. Канон в скульптурі та настінних розписах. Канонічність та варіативність форм і образів в мистецтві амарнського періоду (соціальні, культурно-релігійні фактори). Специфіка мистецтва Передньої Азії та Далекого Сходу. Дворіччя: періодизація мистецтва. Образотворче мистецтво. Архітектура. Індія: архітектура та мистецтво. Іран: архітектура та мистецтво. Китай: періодизація мистецтва. Наукові відкриття та винаходи стародавнього Китаю. Внесок культур Стародавнього Сходу до загальносвітової культури.

Питання до теми:

1. Виникнення мистецтва. Синкретизм первісного мистецтва, його функції та види.
2. Особливості мистецтва епохи палеоліту.
3. Особливості мистецтва епохи мезоліту.
4. Особливості мистецтва епохи неоліту.

5. Особливості мистецтва епохи енеоліту (мідної доби).
6. Прадавнє мистецтво на території сучасної України: основні пам'ятки.
7. Декоративно-вжитковемистецтво як найдавніший вид мистецтва. Поява орнаменту.
8. Архітектурні пам'ятки Давнього царства мистецтваЄгипту.
9. Архітектурні пам'ятки Середнього царства мистецтваЄгипту.
10. Архітектурні пам'ятки Нового царства мистецтваЄгипту.
11. Піраміди, мастаби та заупокійні храми у контексті культу фараона (архітектура, стінопис).
12. Архітектура та мистецтво Месопотамії.
13. Архітектура та мистецтво Стародавнього Ірану.
14. Архітектура та мистецтво Стародавньої Індії.
15. Архітектура та мистецтво Стародавнього Китаю.

Основні терміни до теми:

Ападана—головний зал у царських палацах Ахеменідського Ірану, багатоколонний з пласкою дерев'яною стелею.

Дольмен— складна споруда з кількох каменів. Це може бути два вертикально поставлені камені, перекриті третім (так звані триліти) або чотири вертикальні, перекриті п'ятим.

Зикурат— східча частина культової споруди в стародавньому Межиріччі.

Кромлехи— сукупність кам'яних плит і стовпів, розташованих концентричними колами (Стоунхендж в Англії).

Мастаба— тип гробниць давньоєгипетської епохи Раннього та Стародавнього царства, що були збудовані з сирцевої цегли прямокутниками із злегка похилими стінами та пласким дахом.

Мегалітична архітектура (мегаліт у перекладі з грецької — великий камінь). Споруди будувалися й до появи мегалітів, але це була архітектура побутового характеру (житла).

Мегаліти— споруди культового, релігійного характеру.

Меандр (від назви звивистої річки Меандр у Малій Азії) — геометричний орнамент у вигляді ламаної або кривої лінії.

Менгір— це вертикально поставлений кам'яний стовп заввишки від 1 до 20 м і вагою до 10 т.

Панірус— багаторічна берегова рослина, що зустрічається в тропічній Африці. З його висушених стебел виготовлявся матеріал для писання, який використовувався в давнину (зокрема єгиптянами) та в ранньому середньовіччі.

Петрогліфи – вирізьблені на поверхні скель слабо заглиблені зображення тварин, птахів, риби, воїнів, човнів з веслярами і т. ін.

Тема 2. Античне мистецтво.

Античне мистецтво та його основні риси. Загальноприйняті уявлення про античнемистецтво та його особливості. Специфіка розуміння мистецтва в античному світі («мистецтво» і «техне»). Місце художника в суспільній ієрархії. Періодизація мистецтва Давньої Греції. Крито-мікенське мистецтво. Вазопис. Розвиток античної пластики. Ордерна система та її роль в історії мистецтва. Архаїка: архітектурні ордери, храмові споруди, скульптура, вазопис. Грецька класика: історичні умови піднесення грецької культури у V ст. до н. е. Архітектура та скульптура. Творча діяльність та життєвий шлях Фідія. Розвиток античної науки. Суть культури еллінізму, поєднання в ній східного та власне грецького елементів. Мистецтво Стародавнього Риму. Роль етрусків як попередників давньоримської культури. Характерні особливості їх релігійних уявлень. Архітектура та мистецтво етрусків. Матеріальна та духовна культура Стародавнього Риму, її вторинний характер. Утилітаризм давньоримської культури. Інженерні споруди та проблема функціональності римської архітектури. Розвиток римської пластики; римський скульптурний портрет, історичний рельєф. Живопис («помпеянські стилі»). Місце та роль античності у формуванні європейської культури.

Питання до теми:

1. Крито-мікенське мистецтво.
2. Ордерна система та її роль в історії Стародавньої Греції.
3. Ансамбль Акрополя в Афінах: взаємодія ансамблю з навколишнім середовищем, принципи планування, структура.
4. Типи храмів античної Греції.
5. Розвиток скульптури Стародавньої Греції.
6. Давньогрецький живопис.
7. Вазопис античної Греції.
8. Ансамбль храму Зевса Олімпійського.
9. Розвиток ордерної системи Стародавнього Риму.
10. Інженерні споруди та проблема функціональності римської архітектури.
11. Римський форум.
12. Типи римського житла.
13. Розквіт скульптурного портрета Стародавнього Риму.
14. Колізей – вершина римського будівельного мистецтва.

15. Пантеон. Конструктивні особливості.
16. Мистецтвострусків /Мистецтво Помпей.
17. Скульптура та архітектура етрусків.
18. Архітектура Помпей.
19. Монументальний живопис Помпей.

Основні терміни до теми:

Античне мистецтво – мистецтвострусків, етрусків, елліністичних держав Середземномор'я й Малої Азії в I тис. до н. е. (Греція, елліністичні держави, Римська республіка) і в 1-й половині I тис. н. е. (Римська імперія).

Антаблемент – верхня частина споруди, що спирається на колони. А. поділяється на архітрав, фриз і карниз.

Архітрав – у архітектурних ордерах – головна балка, нижня частина антаблемента, що лежить на капітелях колон.

Капітель – верхня частина колони, пілястри або стовпа, на яку спирається головна балка, що перекидається між колонами (архітрав).

Карниз – горизонтальний виступ на стіні, що підтримує дах будинку та захищає стіну від води, що стікає з даху.

Ордер архітектурний – один із видів архітектурної композиції, що складається з вертикальних несучих частин-підпор у вигляді колон, стовпів або пілястрів і горизонтальних частин – антаблемента.

Пілон – 1) споруди в формі різної піраміди, які будувалися перед єгипетськими храмами по обидва боки порталу; 2) великі стовпи, що підтримують склепіння або розміщені по боках порталу будинку.

Пілястра, пілястр – плоский вертикальний виступ на поверхні стіни у вигляді частини вбудованого в неї прямокутного стовпа. Має ті ж частини, що й колона. Широко застосовується в ордерній архітектурі.

Портал – архітектурно виділений вхід у будинок.

Портик – частина будівлі, відкрита галерея, утворена з колон або арок, що підтримують перекрив перед входом будинку.

Фриз – 1) в архітектурних ордерах – середня горизонтальна частина антаблемента, що міститься між архитравом і карнизом; 2) суцільна смуга декоративних, скульптурних та інших зображень, що облямовують верхню частину стіни, підлогу приміщення тощо.

Фронтон – завершення фасаду будинку, портика, колонади, обмежене двомасхилами даху по боках і карнизом біля основи.

Тема 3. Мистецтво Середніх віків у Західній Європі. Мистецтво і культ (теологічні, соціокультурні, економічні чинники). Розуміння та тлумачення середніх віків як складного та неоднозначного періоду в історії європейської культури. Формування історичних умов розвитку середньовічної культури. Взаємовідносини культури та релігії. Провідна роль католицької церкви у формуванні культурної політики. Розвиток образотворчого мистецтва в добу середньовіччя. Вплив колективної середньовічної свідомості на мистецький процес. Соціальне становище художника («замовник» – митець – «споживач»). Романський стиль: походження терміну, типологічні особливості. Базилика та романський храм: архітектурна специфіка, синтез мистецтв. Готичний стиль в архітектурі і мистецтві: походження та умовність терміну, типологічні особливості; синтез мистецтв. Готична каркасна конструкція і вітраж. Декоративно-ужиткове мистецтво Середніх віків. Книжкова мініатюра в комплексі рукописної книги.

Питання до теми:

1. Дороманське мистецтво.
2. Романський стиль: походження терміну, типологічні особливості.
3. Базилика та романський храм: архітектурна специфіка, синтез мистецтв.
4. Готичний стиль в архітектурі і мистецтві: типологічні особливості; синтез мистецтв.
5. Готичний собор: архітектурна специфіка, синтез мистецтв.
6. Готичні вітражі у Західній Європі.
7. Декоративно-ужиткове мистецтво Середніх віків.
8. Книжкова мініатюра в комплексі рукописної книги у Західній Європі.
9. Інтернаціональна готика. Особливості.

Основні терміни до теми:

Базилика – прямокутна у плані споруда, розділена в середині рядами колон або стовпів на 3—5 частин — нефів.

Неф – поздовжня частина храму, звичайно розчленована колонами або аркадою на головний, більш широкий і високий, неф і бічні нефи (по одному або по два).

Ротонда – центрична, кругла в плані споруда, зазвичай увінчана куполом.

Фреска, фресковий живопис – розпис стін водними фарбами по сирій штукатурці; твір, виконаний у цій техніці.

Фібула – металева застібка для одягу, одночасно – прикраса.

Тема 4. Мистецтво Візантії та країн «візантійського кола».

Загальна характеристика розвитку мистецтва Візантійської імперії. Синтез мистецтв в хрестово-банному типі храму. «Візантійський стиль»: іконологія та іконографія. Загальна характеристика мистецтва княжих часів на території України. Розвиток іконопису, монументального живопису, рукописної книги в українських землях за княжої доби. Специфіка розвитку мистецтва в українських землях за доби пізнього середньовіччя (регіональні, національні та глобальні чинники).

Питання до теми:

1. Загальна характеристика розвитку мистецтва Візантійської імперії.
2. Візантійське мистецтво IV-V ст.
3. Візантійське мистецтво VI-VII ст.
4. Візантійське мистецтво епохи іконоборства.
5. Мистецтво середньовізантійської епохи IX-XII ст.
6. Мистецтво пізньовізантійської епохи XIII-XV ст.
7. Синтез мистецтв в хрестово-банному типі храму.
8. Собор св. Софії в Константинополі.
9. Іконопис та монументальний живопис Візантії.

Основні терміни до теми:

Апсида (абсида) – півкругла, іноді багатокутна, виступаюча частина будівлі, перекрита відповідним склепінням.

Барaban – циліндрична частина церковної глави, де розташовували вікна для освітлення центральної частини храму.

Конха – півкупол, що служить для перекриття півциліндричних частин будівлі (ніш, апсид).

Нартекс – вхідне приміщення у храмі. Розміщувався здебільшого під хорами.

Оранта – зображення Божої Матері з піднятими у молитві руками, яка уособлює Заступницю світу.

Смальта – кольорове непрозоре скло у вигляді кубиків або пластинок, використовуване для виготовлення мозаїк.

Деїсус, деїсіс – три ікони, які складають одне ціле: у центрі – Ісус Христос, праворуч від нього – Богоматір, зліва – Йоанн Хреститель. Деїсусний чин іконостаса – третій ряд ікон із Деїсусом у центрі.

Іконостас – особлива перегородка, що закриває вівтарну частину храму і складається з кількох рядів ікон. Класичний І. включає Царські врата, місцевий чин, святковий, деїсусний, пророчий, праотецький чини.

Одигітрія – ікона Богоматері з немовлям (Ісусом Христом), яка зображується сидячи або стоячи.

Позем – у нижній частині ікони – умовне зображення землі в один або два тони, зазвичай зелених, рідко – коричневих.

Ряд, чин – в іконостасі – декілька іконоднієї тематичної групи.

Тема 5. «Інтернаціональна готика» та «Північне Відродження»: проблема розуміння. Ранній ренесанс в Італії.

Загальна характеристика епохи Ренесансу, його перехідний характер. Сутність і зміст історичної епохи. Основи філософії гуманізму. Ренесанс як тип художньої культури. Зміна соціокультурних та художніх парадигм. Відродження античної спадщини на новому етапі розвитку людства. Цінні наукові відкриття, поява книгодрукування в Європі. Значення та роль Реформації в історії розвитку європейської культури. Архітектура в епоху Реформації. Релігійний гуманізм як основа мистецтва «Північного Відродження». Регіональні варіанти північного Ренесансу (Нідерланди, Німеччина, Франція). Проторенесанс в Італії: опосередкування романських, готичних та античних рис. Кватроченто: зміна художньої парадигми, оновлення завдань і функцій мистецтва. Поява художнього колекціонування та його вплив на розвиток мистецького середовища.

Питання до теми:

1. Поняття „Відродження”, його розуміння та тлумачення.
2. Проторенесанс (Джотто).
3. Живопис раннього Відродження (Сандро Боттічеллі, Мазаччо, Андреа Мантенья).
4. Скульптура раннього Відродження (Донателло).
5. Мистецтво Нідерландів.
6. Мистецтво Німеччини.
7. Мистецтво Франції.
8. Творчість Яна ван Ейка.
9. Творчість Пітера Брейгеля Старшого.
10. Творчість Ієроніма Босха.
11. Творчість Альбрехта Дюрера.
12. Творчість Лукаса Кранаха Старшого.
13. Творчість Ганса Гольбейна Молодшого.
14. Творчість Франсуа Клуе.

РОЗДІЛ 2. МИСТЕЦТВО XVI – XVIII СТОЛІТЬ

Тема 6. Мистецтво XVI століття. Ренесанс.

Високий ренесанс в Італії. Художник як інтелектуал і ключова фігура часу. Замовник – художник – глядач. Візуальна орієнтація ренесансного типу культури та первинність просторових мистецтв. Генії мистецтва Високого Відродження в Італії (Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело).

Виникнення та розвиток жанрів образотворчого мистецтва (портрет, міфологічна та релігійна картина). Маньєризм. Кунсткамери (кабінети мистецтв) як специфічний вид гуманістичного «дозвілля».

Питання до теми:

1. Високий ренесанс в Італії.
2. Архітектура епохи Високого Відродження в Італії.
3. Творчість Леонардо да Вінчі.
4. Творчість Рафаеля Санті.
5. Творчість Мікеланджело Буонарроті.
6. Творчість Тиціана.
7. Творчість митців пізнього Відродження в Італії.
8. Маньєризм у мистецтві.

Основні терміни до теми:

Аркада – ряд однакових арок.

Відродження (французькою – Ренесанс) – історичний період у культурному й ідеологічному розвитку країн Західної і Центральної Європи, найважливішими ознаками якого є формування нової гуманістичної ідеології.

Гравюра – вид графічного мистецтва, друковане відтворення малюнку.

Дереворит – гравюра на дереві.

Палаццо – палац, особняк в Італії XV – XVIII ст. із величним фасадом, щовиходить на вулицю, а також із внутрішнім двором.

Офорт – 1) спосіб заглибленого гравірування, при якому лінії малюнка продряпуються різцею або голкою на смоляному покритті металевої гравюрної дошки, і потім піддаються травленню азотною кислотою; 2) відбиток з дошки, гравірованої таким способом.

Тема 7. Мистецтво XVII–XVIII ст.

Історичні умови існування культури. Роль буржуазних революцій в історії розвитку країн Західної Європи. Соціально-політичні наслідки буржуазних революцій, посилення католицької реакції. Контрреформація. Проблема стилю в мистецтві Нового часу. «Красні мистецтва» та «старі майстри». Роль особистості в мистецькому процесі. Академізм та виникнення нових механізмів зв'язку художника із публікою. Художня виставка як потреба в репрезентації та нова інституційна форма художнього життя. «Gemälte Galerien»: розвиток галереї як приватного художнього музею. Ієрархія жанрів образотворчого мистецтва. Поява класицизму, його історичні та філософські корені. Громадянський зміст класицизму. Елементи наслідування античних зразків в творах класицизму. Архітектура та живопис. Класицизм як великий стиль: синтез мистецтв, ідеал, канон. Мистецтво XVII ст. Основні риси культури бароко. Естетичні принципи прийняття та зображення світу і людини. Живопис епохи бароко. (Рубенс, Веласкес), архітектура та скульптура. Стиль бароко: синтез мистецтв, ідеал, канон. Розвиток національних шкіл в мистецтві XVII–XVIII ст. Живопис бароко в Італії та Фландрії. Позастильова тенденція в мистецтві Іспанії, Голландії, Франції. Феномен «малих голландців». «Бароковий реалізм». Рококо: проблема терміну («малий стиль»). Риси і ознаки стилю. Архітектура; синтез мистецтв у садово-парковій архітектурі. Жанрова еволюція. Вплив ідей Просвітництва на розвиток мистецтва XVIII ст. «Просвітницький реалізм» та сентименталізм. Зародження публічного характеру художнього спілкування як провідного чинника змін структури художнього життя. Мистецтво XVIII ст. Суть Просвітництва як соціокультурного явища. Основні риси ідеології Просвітництва та форми його існування у різних країнах Західної Європи. Особливості класицизму XVIII ст. (Франція, Німеччина). Естетичні принципи мистецтва рококо. Філософія гедонізму. Місце і роль сентименталізму в європейській культурі кінця XVIII ст.

Питання до теми:

1. Основні риси мистецтва бароко.
2. Місце та роль мистецтва класицизму.
3. Естетичні принципи мистецтва реалізму.
4. Характерні риси стилю рококо.
5. Творчість Дієго Веласкеса.
6. Творчість Хусепе Рібера.
7. Творчість Мікеланджело Мерізі да Караваджо.

8. Творчість Пітера Пауля Рубенса.
9. Творчість Антоніса Ван Дейка.
10. Творчість Рембрандта ван Рейна.
11. Творчість «малих голландців».
12. Творчість Нікола Пуссена.
13. Творчість Клода Лоррена.
14. Версаль. Палац і парк.
15. Творчість Жака Луї Давида.
16. Творчість Жана-Антуана Ватто.
17. Творчість Жана Оноре Фрагонара.
18. Творчість Франсуа Буше.

Основні терміни до теми:

Бароко – (від порт.*barroco* ісп.*barrueco* та фр.*baroque* – «перлина неправильної форми») – стиль у європейському мистецтві початку XVI століття – кінця XVIII століття.

Класицизм – (англ.*classicism*, від лат.*classicus* – зразковий) – напрям в європейському мистецтві, який уперше заявив про себе в культурі XVI ст. Найбільшого розквіту досягає у Франції (XVII ст.).

Рококо – (фр. *rococo*, від фр. *rocaille* – декоративна мушля, черепашка, рокайль) – стиль у мистецтві, що виник у Франції в першій половині XVIII сторіччя.

РОЗДІЛ 3. МИСТЕЦТВО ХІХ – ХХ СТОЛІТЬ

Тема 8. Мистецтво ХІХ ст.

Науково-технічний прогрес і мистецтво: наука, філософія, сучасність і мистецтво. Античність і «сучасність»: історизм в мистецтві. Проблема стилю в мистецтві ХІХ ст. Стиль ампір. Жан Огюст Домінік Енгр. Поява романтизму. Його історичні та філософські корені. Загальноприйнята типологія романтизму. Виникнення в мистецтві нових жанрів. Основні риси героя творів епохи романтизму. Живопис (Делакруа, Жеріко). Романтизм і реалізм як творчі методи та їх специфіка в просторових мистецтвах. Поява реалізму, його художні особливості (показ типових характеристик у типових обставинах). Увага до соціального середовища як умови формування характеру людини. Основні досягнення живопису (Дом'є, Курбе). Оновлення сюжетно-тематичного ряду (еволюція жанрів) та художньої мови просторових мистецтв. Художнє розмаїття творчих пошуків нового часу, поява альтернативи реалізму в європейській культурі 1870-1880-х років: імпресіонізм, постімпресіонізм. Імпресіонізм та творчий метод реалізму. Імпресіонізм та його роль в еволюції мистецтва межі ХІХ-ХХ століть. Символізм та експресіонізм в європейському мистецтві кінця ХІХ ст. Роль особистості в художньому процесі. Основні проблеми модерна, іконографія та принципи формоутворення. Ієрархія мистецтв, пошук синтезу в мистецтві.

Питання до теми:

1. Проблема стилю в мистецтві ХІХ ст.
2. Ампір як явище європейського мистецтва.
3. Поява романтизму.
4. Місце і роль реалізму в європейській культурі.
5. Характерні риси імпресіонізму.
6. Поява постімпресіонізму.
7. Творчість Клода Моне.
8. Творчість Едуарда Мане.
9. Творчість Огюста Ренуара.
10. Творчість Огюста Родена.
11. Творчість Каміля Піссарро.
12. Творчість Едгара Дега.
13. Пуантилізм у живописі (Жорж Сера, Поль Сіньяк).
14. Творчість Поля Сезанна.

15. Творчість Вінсента Ван Гога.
16. Творчість Поля Гогена.
17. Творчість Анрі де Тулуз-Лотрека.

Основні терміни до теми:

Еклектика – змішування ознак різних стилів.

Марина – твір пейзажного живопису із зображенням морського краєвиду.

Мариніст – художник, який спеціалізується на зображенні морських краєвидів.

Пленер – живопис на відкритому повітрі. Представники пленерного живопису ставили перед собою завдання відтворити на полотні природне освітлення і реальні відтінки кольорів.

Тема 9. Мистецтво ХХ ст.

Європейська культура в ХХ столітті. Етапи розвитку нової культури. Естетичні принципи європейської культури ХХ-ХХІ ст. Криза реалістичної культури Європи на зламі ХІХ-ХХ ст. Руйнування традиційної видово-жанрової системи мистецтва та виникнення нових соціокультурних реалій для розвитку мистецтва. Модернізм та авангардизм. Проблема «сучасності» в мистецтві ХХ ст. Елітарність та інтелектуальність сучасного мистецтва. Поява культури модернізму та її різновиди. Ключові філософські засади модернізму. Естетичні напрями модернізму: кубізм, абстракціонізм, експресіонізм, сюрреалізм. Антимистецтво. Авангардизм – еволюція новацій художньої мови, автономізація формального початку. Європейська художня ситуація 1920–40-х: новації і традиції. Особливості мистецтва тоталітарних країн.

Питання до теми:

1. Модернізм.
2. Кубізм.
3. Експресіонізм.
4. Фовізм.
5. Абстракціонізм.
6. Сюрреалізм.
7. Постмодернізм.

Основні терміни до теми:

Абстракціонізм – творчий метод, основна ознака якого – принципова відмова від зображення реальних предметів і явищ.

Авангард – поняття, що охоплює усі найновіші явища у мистецтві. Йому властиві розрив із традиційним досвідом творчості, постійний пошук нових художніх форм.

Постмодернізм – напрям у мистецтві й культурі кінця ХХ ст., що протиставив себе модернізмові й претендував на його заміну. П. практикує відкритий ретроспективізм, створює своєрідне театралізоване естетичне середовище, в котре часто вводяться елементи іронії й гротеску.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ
з курсу «Історія пластичних мистецтв»

Питання закритої форми

I варіант

1. Визначте, які з цих споруд відносяться до культури Месопотамії:
1) висячі сади; 2) піраміди; 3) акведук; 4) папір;
5) зіккурат;
2. Позначте, хто з давньогрецьких скульпторів створив знаменитого «Дискобола»:
а) Скопас; б) Леохар; в) Мірон; г) Пракситель.
3. Позначте терміни, що стосуються культури Стародавньої Греції:
1) акрополь; 2) пагода; 3) дорійський стиль;
4) кора; 5) зіккурат; б) курос.
4. Середньовіччя у Західній Європі охоплює період:
а) II-X ст.;
б) V-XV ст.;
в) XII-XVII ст.
5. Епоха Відродження характеризується поверненням до традицій:
а) Давнього Сходу; б) античності;
в) Середньовіччя; г) первісного ладу.
6. Як перекладається термін «класицизм»:
а) красивий; б) дивний; в) давній; г) зразковий.
7. Позначте художників, що працювали в стилі бароко:
1) Веласкес; 2) Енґр; 3) Рафаель
4) Ван Дейк; 5) Леонардо да Вінчі;
6) Рубенс; 7) Мікеланджело Буонарроті.
8. Позначте, хто з художників є автором картини «Сикстинська мадонна»:
а) Тиціан; б) Рафаель; в) Леонардо да Вінчі;
г) Мікеланджело Буонарроті.

9. Позначте, хто з художників є автором картини «Народження Венери»:

- а) Сандро Боттічеллі; б) Джорджоне; в) Пітер Брейгель;
г) Ієронім Босх.

10. Позначте архітектурну споруду епохи Відродження:

- 1) Собор Паризької Богоматері; 2) Версаль; 3) Собор святого Петра в Римі.

11. Позначте художників, що працювали в стилі «кубізм»:

- 1) С. Далі; 2) П. Пікассо; 3) В. Кандинський
4) Ж. Брак; 5) О. Архипенко.

II варіант

1. Покажіть відповідність між історичними особами та подіями, які відбувалися в їхні часи:

а) Джосер;	1) будівництво найбільшої піраміди;
б) Ехнатон;	2) спроба релігійної реформи;
в) Хеопс.	3) будівництво першої, східної піраміди.

2. Позначте, хто з давньогрецьких скульпторів створив одне з 7 чудес світу – статую Зевса Олімпійського:

- а) Пракситель; б) Фідій; в) Мірон; г) Поліклет.

3. Позначте терміни, що стосуються культури Стародавнього Риму:

- 1) терми; 2) акведук; 3) тріумфальна арка;
4) пагода; 5) цирк; 6) мастаба.

4. Визначте хронологічні межі Відродження у Західній Європі:

- а) ХУІІ-ХУІІІ ст.;
б) ХІУ-ХУІ ст.;
в) ХІ-ХІІ с.

5. Позначте терміни, що стосуються середньовічної культури:

- 1) готика; 2) ампір; 3) акрополь; 4) вітраж;
5) базиліка; 6) терми.

6. Як перекладається термін «бароко»:

- а) красивий; б) дивний; в) давній; г) зразковий.

7. Позначте художників, що працювали в стилі класицизму:

- 1) Н. Пуссен; 2) Тиціан; 3) Рафаель
- 4) Ж.-Л. Давид; 5) Леонардо да Вінчі;
- 6) Рубенс; 7) Мікеланджело Буонарроті.

8. Позначте, хто з художників є автором картини «Мадоння Літта»:

- а) Сандро Боттічеллі; б) Тиціан; в) Леонардо да Вінчі;
- г) Мікеланджело Буонарроті.

9. Позначте, хто з художників створив колосальну статую «Давид»:

- а) Рафаель; б) Джорджоне; в) Мікеланджело Буонарроті;
- г) Леонардо да Вінчі.

10. Позначте архітектурну споруду бароко:

- 1) Собор Паризької Богоматері; 2) Версаль; 3) колонада собору святого Петра в Римі.

11. Які назви зайві в переліку напрямів модернізму: абстракціонізм, кубізм, сюрреалізм, рококо, імпресіонізм, дадаїзм.

III варіант

1. Позначте терміни, що стосуються культури Стародавнього Єгипту:

- 1) висячі сади; 2) піраміди; 3) дорійський стиль; 4) мастаба;
- 5) зіккрат.

2. Позначте, хто з давньогрецьких скульпторів створив статую Гермес з Діонісом:

- а) Лісіпп; б) Леохар; в) Мірон; г) Пракситель.

3. Назвіть напрям культури архітектури XII-XIV ст.,

що характеризується домінуванням стрілочастих арок, скульптурних прикрас, використанням вітражів:

- а) ампір; б) романтизм; в) романський; г) готика.

4. Хто ввів до наукового обігу термін «середнівіки»:

- а) просвітителі ХУІІ-ХУІІІ століття;

- б) філософії XIX - початку XX ст.;
- в) італійськїгуманїстїепохиВїдродженнїя;
- г) романтики.

5. Визначте хронологічні межі бароко:

- а) XV-XVII ст.;
- б) кінець XVI- середина XVII ст.;
- в) XV-XVI ст.

6. Як перекладається термін «античний»:

- а) красивий; б) дивний; в) давній; г) зразковий.

7. Позначте художників епохи Відродження:

- 1) Дюрер; 2) Аппеллес; 3) Рафаель;
- 4) Гейнсборо; 5) Рубенс;
- 6) Фрагонар; 7) Сандро Боттічеллі.

8. Позначте, хто з художників є автором фрески «Темна вечеря»:

- а) Тиціан; б) Рафаель; в) Леонардо да Вінчі;
- г) Мікеланджело Буонарроті.

9. Позначте, хто з художників є автором картини «Нічна варта»:

- а) Пітер Пауль Рубенс; б) Дієго Веласкес; в) Рембрандт Харменс ван Рейн. г) Антоніс Ван Дейк;

10. Позначте архітектурні споруди класицизму:

- 1) Собор Паризької Богородиці; 2) Версаль; 3) Собор святого Петра в Римі.

11. Які назви в переліку напрямів авангарду: кубізм, футуризм, романтизм, конструктивізм, сентименталізм, супрематизм.

Питання відкритої форми

1. Взаємозв'язок мистецтва з іншими сферами людської діяльності та їх взаємовплив.
2. Функції мистецтва.
3. Періодизація первісного суспільства
4. Виникнення мистецтва.
5. «Неолітична революція» (виникнення відтворювального господарства)
6. Бронзовий та залізний віки.
7. Образотворче мистецтво та архітектура Стародавнього Єгипту
8. Образотворче мистецтво та архітектура Месопотамії
9. Образотворче мистецтво та архітектура Стародавнього Ірану
10. Образотворче мистецтво та архітектура Індії
11. Образотворче мистецтво та архітектура Стародавнього Китаю
12. Образотворче мистецтво та архітектура Стародавньої Греції
13. Образотворче мистецтво та архітектура Стародавнього Риму
14. Дороманське мистецтво
15. Романське мистецтво
16. Готичне мистецтво
17. Відродження в Італії
18. Відродження в інших країнах Західної Європи
19. Бароко в західноєвропейській культурі
20. Класицизм у західноєвропейській культурі
21. Просвітництво
22. Романтизм у західноєвропейській культурі
23. Реалізм у західноєвропейській культурі.
24. Натуралізм.
25. Імпресіонізм.
26. Постімпресіонізм.
27. Модернізм
28. Постмодернізм.
29. Сучасні культурні явища.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Алфьорова З. Межі видимого: Становлення візуального мистецтва : монографія. Харків, 2008. 267 с.
2. Безклубенко С. Мистецтво : терміни і поняття. Київ, 2008.
3. Білецький П.О. Мова образотворчих мистецтв / П.О. Білецький. Київ : Рад. школа, 1973. 127 с.
4. Гомперц В. Що це взагалі таке? 150 років сучасного мистецтва в одній пілюлі. Київ, 2017.
5. Гонтова Л. Історія мистецтв як культурний текст. XX ст. Київ, 2005.
6. Даниленко В. Світоглядні підвалини дизайну. *Вісник Харківської академії дизайну і мистецтв*. 2002. Вип. 2.
7. Легенький Ю. Від ремесла до творчості : збірник. Київ, 1990.
8. Паньків Г. Теоретичні аспекти проблеми синтезу в пластичних мистецтвах. *Вісник Харківської академії дизайну і мистецтв*. 2017. № 5. С. 46-52.
9. Постолова Н. Пластичні мистецтва : посібник. Херсон, 2006. 63 с.
10. Романенкова Ю. В. Історія пластичних мистецтв : навч. посібник : 75-річчю Нац. авіац. ун-ту присвячується. Київ : Кн. вид-во Нац. авіац. ун-ту, 2008. 375 с.
11. Ходж А. Історія мистецтва. Живопис від Джотто до наших днів: [пер. з англ.] Харків:, 2012.
12. Шейко В. М., Гаврюшенко О. А., Кравченко О. В. Історія художньої культури. Візантія. Арабо-мусульманський світ. Китай. Японія : підруч. для студ. вищ. навч. закл. мистецтва і культури. Харків, 2001. 181 с.
13. Шейко В. М., Гаврюшенко О. А., Кравченко О. В. Історія художньої культури. Західна Європа ХІХ–ХХ ст. : підручник. Харків : ХДАК, 2001. 205 с.
14. Шейко В. М., Гаврюшенко О. А., Кравченко О. В. Історія художньої культури. Західна Європа ХVІІ і ХVІІІ ст. : підручник. Харків : ХДАК, 2001. 183 с.
15. Шейко В. М., Гаврюшенко О. А., Кравченко О. В. Історія художньої культури. Первісність. Стародавній світ : підручник. Харків : ХДАК, 1999. 209 с.
16. Шейко В. М., Гаврюшенко О. А., Кравченко О. В. Історія художньої культури. Середньовіччя. Відродження : підручник. Харків : ХДАК, 2001. 189 с.
17. Шумега С. Дизайн. Історія зародження та розвитку дизайну. Київ, 2004.

Допоміжна література

1. DeCerta M. The Practice of Evreday Life. Berkley, LosAngeles: University of California Press. 110 p.
2. Freedberg D. The Power of Images: Studies in the Hsistory and Theory of Response. Chicago: University of Chicago Press, 1989. 560 p.
3. Mirzoeff N. What is visual culture? The visual culture. Reader / editedby N. Merzoeff . L., N.-Y.: Routledge, 1995. P. 3–13.
4. Morley D. EurAm, Modernity, Reasonor Alterity: or Postmodernism, he Hig hest Stage of Cultural Imperialism? Morley D., Kuan-Hsing C. StuartHall: CriticalDialoguesinCulturalStudies. London: Routledge, P. 324–360.

5. Алфьорова З.,Первишева І. Пластичне мислення в художній культурі на межі ХХ-ХХІ ст.: зміни в принципах монтажності. *Культура України. Сер. Мистецтвознавство : зб. наук. пр* Харків., 2016. Вип. 54. С. 398-323.
6. Архітектура: енциклопедія / Авт.-упорядник Н. Беспалова. Харків: 2010.
7. Вишеславський Г., Сидор-Гібелінда О. Термінологія сучасного мистецтва. Означення, неологізми, жаргонізми сучасного візуального мистецтва України. Париж-Київ, 2010
8. Даниленко В. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури. Харків, 2005.
9. Мархайчук Н. В. «Сучасні візуальні мистецтва»: до проблеми понятійно-термінологічного апарату. *Матеріально-художня культура: проблеми теорії та практики* : зб. ст. Всеукр. наук.-практ. конф., 13–14 травня 2010 р., ХДАДМ. Харків, 2010. С. 99–101.
10. Педан І. Колаж в арт-дизайні: становлення та художні особливості. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв* . 2015. № 2. С. 44-49.
11. Рижова І. Сутність і зміст дизайну. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2012. №51. С. 206-216.
12. Сидоренко В. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань. Київ, 2008.
13. Степовик Д. Історія української ікони Х–ХХ століть. Київ, 2004.
14. Стрілець В. Історичні витoki дизайну та його сучасна характеристика. *Культура і мистецтво у сучасному світі : наук. зап. КНУКіМ*. Київ, 2010. Вип.11. С. 267-271.
15. Торнтон С. 33 митці у трьох актах. Київ, 2016.
16. Українське мистецтво у полікультурному просторі. Київ, 2006.
17. Уманцев Ф. Мистецтво Давньої України: історичний нарис. Київ: Либідь, 2002.
18. Художні практики початку ХХІ століття: новації, тенденції, перспективи : зб. наук. пр. Київ, 2019. Вип. 1.
19. Чегусова З. Декоративне мистецтво України кінця ХХ с. Київ,: 2002.
20. Шейко В. М., Тишевська Л. Г. Історія української художньої культури : підручник для студ. вищих навч. закладів мистецтва і культури. Харків, 2003. 180 с.
21. Яковлев С. Мистецтво і світові релігії. Київ, 1989.

Інформаційні ресурси

1. Барт Р. Cameralucida. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/camera/index.php.
2. Відкритий архів українського медіа-арту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mediaartarchive.org.ua/about/>
3. Вплив класичного мистецтва на кіно та фотографію <https://culturalproject.org/lectures/kino-klassyche-mystectvo>
4. Брюховецька О. Візуальний поворот у культурі і культурології URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15232/Briukhovetska_Vizualnyi_povort_u_kulturi_i_kulturolohii.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. Король А. Теоретичні аспекти класифікації пластичних мистецтв. Молодь і ринок, 2012. URL: <https://doi.org/10.31500/2309-8155.19.2019.185995>
6. Ландяк О.М. Медіа-арт в контексті сучасного екранного мистецтва. URL: <http://oaji.net/articles/2015/1739-1431380022.pdf>
7. Мархайчук Н. Сучасне мистецтво України та європейський контекст. URL: <https://ksada.org/doc/3method-42.pdf>

ІСТОРІЯ ПЛАСТИЧНИХ МИСТЕЦТВ

Програма та навчально-методичні матеріали до курсу
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності
021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво» ОПП «Кінотелеоператорство» та
«Фотомистецтво та відеографія»

Укладачі:

Мархайчук Наталія Віталіївна, кандидат мистецтвознавства, доцент

Соловйова Юлія Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент

Комп'ютерний набір і верстка Ю.Соловйова

План 2023

Підписано до друку _____ 2023 р. Формат 60x84/16
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друкризограф
Ум. друк. арк. ____ Тираж 100. Зам № ____

ХДАК, 61057, Харків -57, Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК